

УДК 378.011.3

**PSYCHOLOGY OF PEDAGOGICAL ACTIVITY OF THE PERSONALITY
OF THE FUTURE TEACHER**
**ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ**

Kramska Z./Крамська З.М.*Ph.D. / доктор філософії**Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of Education
and Humanities of Cherkasy Regional Council»**33, Nebesna Sotnia, 20 300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»**вул. Небесної Сотні, 33, 20 300***Popychenko S./Попиченко С.С.***Ph.D, prof./кан. психол.н., доцент**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Анотація. У статті визначено компоненти педагогічної праці, види педагогічної діяльності, функції майбутнього педагога. Узагальнено необхідні відповідні вміння для реалізації педагогічної діяльності. Проаналізовано взаємодію педагога зі студентами з проблеми самовдосконалення майбутнього вчителя.

Ключові слова: педагогічна діяльність, майбутній вчитель.

Abstract. The article defines the components of pedagogical work, types of pedagogical activity, functions of the future teacher. In general, appropriate skills are necessary for the implementation of pedagogical activities. The interaction of the teacher with students on the problem of self-improvement of the future teacher is analyzed.

Key words: pedagogical activity, future teacher.

Вступ.

Педагогічна праця майбутнього вчителя – один з найскладніших видів людської діяльності. Ефективність її здійснення вимагає наявність певних психологічних якостей, а також оперування широкими і різноманітними професійними знаннями і вміннями, на основі яких педагог виробляє власне практичне рішення.

Педагогічна праця містить *три компоненти*: педагогічна діяльність, педагогічне спілкування та прояви особистості педагога.

Педагогічна діяльність характеризується:

- ✓ цілеспрямованістю;
- ✓ вмотивованістю;
- ✓ предметністю;
- ✓ продуктивністю.

Розрізняють рівні продуктивності:

- 1) репродуктивний;
- 2) адаптивний;
- 3) локально-моделюючий;
- 4) системно-моделюючий знання учнів;
- 5) системно моделюючий діяльність та поведінку учнів[1].

Педагогічна діяльність – це професійна активність майбутнього учителя, в якій за допомогою різних засобів впливу на учнів реалізуються задачі навчання і виховання.

Розрізняють *види педагогічної діяльності*:

- навчальна;
- виховна;
- організаторська;
- пропагандистська;
- управлінська;
- консультативна;
- самоосвіта.

Діяльність педагога має складну структуру. Психологічна наука розглядає її як багаторівневу систему, компонентами якої є *мета, мотиви, дії і результат*. Стрижневим підходом педагогічної науки до педагогічної діяльності є виділення її компонентів як відносно самостійних функцій.

Функцію (лат. *functio* – виконання) у філософському аспекті розуміють як відношення двох груп об'єктів, у якому зміна одного з них спричиняє зміну іншого. Дослідження багатьох учених (Н.Кузьміна, В.Сластьонін, А.Щербаков) доводять, що в освітньому процесі виявляють взаємопов'язані *функції педагога*:

- ❖ діагностична;
- ❖ орієнтаційно - прогностична;
- ❖ конструктивно-проектувальна;
- ❖ організаторська;
- ❖ інформаційно-пояснювальна;
- ❖ комунікативно-стимуляційна;
- ❖ аналітико-оцінна;
- ❖ дослідницько-творча[3].

Такими є суть і система функцій педагогічної діяльності та комплекс умінь учителя, зумовлений ними.

Виділяють *рівні результативності діяльності майбутнього вчителя*:

– репродуктивний рівень: учитель може і вміє розповісти іншим те, що знає сам;

– адаптивний рівень: учитель вміє пристосувати своє повідомлення до особливостей аудиторії;

– локально-моделюючий рівень: учитель володіє стратегіями оволодіння знаннями, вміннями, навичками; уміє формулювати педагогічну мету, передбачати результат і створювати систему задіяння учня в навчально-пізнавальну діяльність;

– системно-моделюючий рівень: учитель володіє стратегіями формування потрібної системи знань, умінь і навичок учнів зі свого предмета в цілому;

– системно-моделюючий рівень діяльності і поведінка: учитель володіє стратегіями перетворення свого предмета в засіб формування особистості учнів, їх потреб у самовихованні, самоосвіті та саморозвитку.

Індивідуальний стиль діяльності вчителя (за А.Марковою)

1. Змістовні характеристики стилю:

- орієнтація вчителя: на процес навчання, результат навчання та процес і результат навчання;
- адекватність (неадекватність) планування освітнього процесу;
- оперативність у використанні засобів і способів педагогічної діяльності;
- рефлексивність – інтуїтивність.

2. Динамічні характеристики стилю:

- гнучкість – традиційність;
- імпульсивність – обережність;
- стійкість – нестійкість щодо ситуації, яка змінюється;
- стабільне емоційно-позитивне ставлення до учнів – нестійке емоційне ставлення;
- наявність особистісної тривожності – її відсутність;
- спрямованість рефлексії на себе – на обставини – на інших.

3. Результативні характеристики стилю:

- однорідність – неоднорідність рівня знань;
- стабільність – нестійкість навичок учіння;
- високий – середній – низький рівень інтересу до предмета.

Психологічний зміст педагогічної діяльності включає в себе:

- мотиви;
- мету;
- предмет;
- засоби;
- продукт;
- результат.

Предметом педагогічної діяльності є організація навчальної діяльності студентів, яка спрямована на засвоєння предметного соціокультурного досвіду.

Засобами педагогічної діяльності є наукові (теоретичні та емпіричні) знання, за допомогою яких формується тезаурус студентів. Це можуть бути підручники, посібники, відповідні уявлення при їх сприйнятті. Допоміжні засоби: технічні, комп'ютерні, графічні.

Засобами передавання є пояснення, показ, спільна робота зі студентами під час вирішення навчальних задач, безпосередня практика.

Продуктом педагогічної діяльності – є індивідуально сформований досвід студента. Він перевіряється в оцінюванні на екзаменах та заліках, під час вирішення учбових задач, контрольних робіт.

Результат педагогічної діяльності – особистісний індивідуальний розвиток студента, його вдосконалення.

Для реалізації *педагогічної діяльності* необхідні відповідні вміння:

- ✓ уміння бачити в педагогічній ситуації проблему та формулювати її у вигляді педагогічної задачі;
- ✓ уміння бачити та вивчати педагогічну ситуацію;

- ✓ уміння «чому учити» (робота зі змістом матеріалу) і «як учити» (ефективне сполучення прийомів і засобів навчання);
- ✓ уміння хронометрувати процес праці та аналізувати свою діяльність.

Велике значення у процесі навчання і виховання має *стиль взаємодії та спілкування вчителя з учнями*. Можна виділити дві основні *позиції*:

- 1) *закрита позиція* – це знеособлена, підкреслено об'єктивна манера викладання, відсутність власних суджень і думок;
- 2) *відкрита позиція* характеризується відмовленням від власного педагогічного всевідання та непогрішності, відкриттям свого досвіду студентам[2].

Вибір тієї чи іншої позиції багато в чому залежить від загального рівня особистої психологічної свободи майбутнього вчителя. Перша позиція може використовуватись для маскування страху у починаючих учителів. Як правило, учителі, які мають достатній досвід роботи і високий ступінь особистісної самореалізації, прагнуть до другої позиції.

Серед необхідних комунікативних умінь учителя відзначають:

- ✓ уміння управляти своєю поведінкою;
- ✓ уміння спостерігати та переключати увагу;
- ✓ уміння соціальної перцепції;
- ✓ емпатію – уміння не тільки бачити, а й розуміти, співпереживати;
- ✓ навички мовного спілкування.

Комунікативні здібності майбутнього вчителя розвиваються. Результати в їх формуванні дають соціально-психологічний тренінг і тренінг педагогічних умінь.

Висновки про взаємодію педагога зі студентами можна будувати на основі аналізу:

- результатів засвоєння знань (рівень засвоєння, перспективне й оперативне значення цього засвоєння);
- результатів засвоєних способів і прийомів розумової діяльності;
- характеристики ставлення студентів до предмета;
- стосунків між студентами й між студентами та педагогом;
- загальної оцінки заняття з погляду навчання, розвитку і виховання студентів.

Висновки.

Вирішення проблеми самовдосконалення майбутній вчитель повинен починати зі зміни ставлення до себе, уважного ставлення до своїх особистісних потреб, розвитку позитивного мислення, свого інтелекту, уміння управляти своїми емоціями, розвитку педагогічних здібностей.

Література:

1. Галузінська М.І. Основи педагогіки і психології: навч. посібник / М.І. Галузінська, С.І. Плахотнюк – Умань:ВПЦ «Візаві», 2019. – 305 с.
2. Галузінська М.І. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до впровадження креативних технологій навчання: монографія / М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. – 185 с.

3. Хорольська О.Г. Дошкільна педагогічна психологія. Навч. пос. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів./ О.Г. Хорольська./За наук.ред. М.І. Галузінської. - В.п.ц. «Візаві». – Умань. 2019. – 184 с.